

Møte for lukkede dører, Stortinget 11. mai 1921

Møte for lukkede dører i Stortinget
den 11. mai 1921 kl. 10.00.

Præsident: Lykke.

Dagsorden:

Meddelelse fra regjeringen.

Præsidenten: Præsidenten foreslaar møtet sat for lukkede døre. Det ansees enstemmig vedtat. Præsidenten foreslaar endvidere, at der gis adgang for regjeringens medlemmer, for kontorchefen, for funktionærer ved Stortingets kontor, for referenter som er ansat i Stortinget, og for et medlem av Stortingets betjentkorps. Det ansees enstemmig vedtat.

Utenriksminister Michelet: Det er en meddelelse angaaende traktatforhandlingene, som regjeringen gjerne har villet gi Stortinget. For Frankriges vedkommende er forholdet det, som Stortinget vil ha set av en meddelelse til avisene, at der er sluttet en avtale - jeg har den her i min haand. Den skal ifølge sin tekst bli oversendt Stortinget for at godkjendes av Stortinget, og jeg anser det derfor ikke paakrævet at redegjøre i detalj for overenskomstens indhold. Jeg vil blot si, at hovedavtalen bestaar av 6 paragraffer. De 3 første paragraffer svarer omtrent til de bekjendte paragraffer 10, 11 og 12 i det franske traktatutkast, som minister Wedel gjorde rede for her i Stortinget. Der er nogle modifikationer i det. Minister Wedel har i et telegram til utenriksdepartementet derhos oplyst, at han i en skrivelse til det franske utenriksdepartement har gjort rede for den forstaaelse av disse paragraffer som han gav uttrykk for her i Stortinget, og han har faat mundtlig forsikring om, at de dernede tiltrær den fortolkning han her har git. § 4 i denne traktat som er sluttet med Frankrige, omhandler pligt for Norge til at beskytte franske vinmerker, bestemmelser av en noksaa vidtrekkende natur. Artikkel 5 ophæver deklarasjonene av 20/2 1909 og 15/4 1911, forsaavidt de strider med den franske avtale. Der findes endvidere i denne paragraf uttrykt, at den norske stat har herredømme over sine vinsatser, - vinsatser som var traktatbundne ved de tidligere avtaler med Frankrige -, dog saaledes at der ikke maa foretas toldforhøielser med det formaal for øie at besværliggjøre og vanskeliggjøre indførselen av fransk vin til Norge. Med det forbehold har vi altsaa herredømme over vintoldsatserne. Artikkel 6 er en ikrafttrædelsesparagraf. Denne avtale er ledsaget av en slutningsprotokol, og i denne slutningsprotokol uttales der, at Norge, saalænge avtalen bestaar, skal indføre til medicinsk, teknisk og videnskapelig bruk et aarlig minimumskvantum av 4000 hl. brændevin eller vin med over 14% alkoholstyrke og som kommer fra Frankrige. Dette kvantum er bygget paa uttalelser fra socialdepartementet, uttalelser angaaende, hvad vi antagelig kan ventes at forbruke fremover. Socialdepartementet mener at det er et tal som man fuldt ut kan vedta uten at krænke det mandat som har været git vore forhandlere da de drog ut. Det er det væsentlige av den franske

traktat. Den skal som sagt bli forelagt for denne forsamling til godkjendelse. Jeg skal blot tilføie, at i slutningsprotokollens § 5 heder det, at de indførselsforbud som hittil bestaar, luksusindførselsforbudene, om jeg maa kalde det saa, som vi har besluttet, forpligter vi os igjen til at ophæve i den utstrækning som de berører Frankrike og fransk handel og fransk industri. Der skal bli forelagt en liste over dem senere.

For Spaniens vedkommende er forholdet betydelig mere komplisert. Minister Wedel kom idag for 14 dage siden til Madrid og reiste igaar igjen til Lissabon. Hans telegrammer er stadig præget av de vanskeligheter han der har møtt, og han fører dem stadig tilbake til, at spanierne føler sig krænket over at vi ikke har overholdt vore traktatmæssige forpligtelser. Minister Wedel har efter indgaaende forhandlinger faat et utkast fra den spanske regjering til handelsavtale med Spanien, og jeg skal her faa lov til i korte træk at referere indholdet av dette spanske forslag. Jeg tilføier at telegrammerne tildels har været noksaa uklare. Der har opstaat uklarhet under telegraferingen, saa vi har søkt i departementet saa godt vi har kunnet at bygge dette forslag op, saaledes som jeg nu skal referere det. Hvorvidt det i alle dele dækker det virkelige indhold, tør jeg ikke overta ansvaret for, men nogen væsentlige uoverensstemmelser skulde jeg ikke tro, der er.

Artikkel I lyder saa:

"saalænge den nuværende overenskomst staar ved magt, vil den spanske regjering anvende paa norske varer nævnt i tariff A i den handelsoverenskomst, som blev avsluttet mellem Spanien og Norge den 25. august 1903, og som ophørte at gjælde den 3. februar sistleden, toldsatsene i 2den kolonne av den spanske toldtariff som for tiden gjælder, og for sin del vil den norske regjering anvende de toldsatser, som er bestemt i tariff b av nævnte overenskomst paa følgende varer:"

- De varer kan i korthet sammenfattes saaledes: Vine, sydfrugter, salt og kork. Det er en række spesifikationer forøvrig, som jeg anser det overflødig at bry Stortingets medlemmer med.-

"Desuten tilstaar de respektive regjeringer hverandre for følgende varer, opregnet i tabel A og B av nævnte overenskomst minimumstariffen i de respektive toldtariffer, som maatte være gjældende til en hvilkensomhelst tid."

De varer skulde altsaa specificeres. Forhandlingerne er ikke naadd dit hen. Nogen spesifikasjon foreligger ikke.

Artikkel II i det spanske utkast svarer til § 1 i den franske avtale eller § 10 i de vinparagraffer, som vi ofte har diskutert, med den forandring at man skal tilsi spanske vine den gunstigste behandling, som blir tilstaat enten produkter av samme alkoholstyrke fra andre land end Spanien, eller øl som indbærer over 2,25⁰ alkohol eller drikkevarer av indenlandsk oprindelse med samme styrke som spansk vin. I avtalen med Frankrike er denne tilsvarende ølstyrke sat til 4,75. I det

utkast til avtale, som blev referert her før, var det 4 grader. Det har lykkedes delegationen i Paris, efter de antydninger som faldt fra norsk hold, at faa det forøket til 4,75. Spanierne vil trykke det ned til 2 1/4.

Artikkel III i den spanske traktat lyder saa i sin begyndelse:

"Hvilketsomhelst system, som maatte adopteres i Norge for import, fremstilling, salg, transport og forbruk av sterkt alkoholiserede drikke, likører og hete vine, forpligter den norske regjering sig til indenfor dette system at tillate, saalænge nærværende overenskomst staar ved magt, import, transport og salg indenlands av alkoholholdige drikke og av spanske vine av enhver sort over 14° alkohol med det forbehold at disse produkter skal ledsages av analysecertifikater utstedt av de spanske officielle laboratorier. De to regjeringer vil senere kunne komme overens med hensyn til formen og indholdet av disse certifikater."

I den tilsvarende franske bestemmelse stod det, at vi skulde tillate indførsel, transport og salg av alkoholholdige drikke over 14° til videnskapelig, industriel og medicinsk bruk. Den begrænsning vil spanierne ha ut av traktaten, idet de, efter hvad hr. Wedel oplyser, finder det nedværdigende og ikke tiltalende at den bestemmelse staar. Forøvrig svarer denne § III til § 11 i det franske oprindelige forslag, og resten av den omfattes nærmest av analysecertifikaternes formulering o.s.v.

§ IV i den spanske avtale svarer til § 12 i den oprindelige franske, og tilsiger en ubetinget mestbegunstigelse for spanske vine. Jeg skulde tro at det ikke har nogen særlig betydning.

Artikkel V i den spanske avtale lyder saa:

"Den norske regjering garanterer at ingensomhelst bestemmelse eller disposition av lokal karakter skal kunne modificere eller forandre det som foran er fastsat med hensyn til import og salg i Norge av likører og vine av en alkoholstyrke over 14° av spansk oprindelse."

§ VI er en ikrafttrædelsesbestemmelse.

Avtalen ledsages av en slutningsprotokol, den begynner saa:

"I det øieblik man avslutter denne modus vivendi commercial av dags dato erklærer den norske regjering, og den spanske regjering anser sig som notificert:

- 1) at i tilfælde av at importen av likører og vine, indeholdende mere end 14° alkohol, maatte bli undergit et forbudssystem i Norge skal man indføre til Norge saa længe denne overenskomst varer: likører og vine over 14° alkohol og kommende fra Spanien og der har sin oprindelse, og at i tilfælde av at importen av disse produkter, forbeholdes et statsmonopol eller maatte bli kontrollert av staten, skal der tages saadan disposition at denne sørger for importen av nævnte kvantum av omhandlede drikkevarer."
- 2) - jeg ber herrerne lægge merke til punkt 2 - "I tilfælde av at man etablerer et statsmonopol eller statens

mellemkomst ved import av likører, vine og musserende vine i almindelighet forpligter den norske regjering sig til at installere paa samme tid monopolfilialer eller monopolagenturer i størst mulig antal byer, og til ikke at oprette eller at tillate at man indfører restriktioner for salg og forbruk av alkoholholdige drikke, som er eller maatte bli tillatt.

- 3) At man likeledes forpligter sig til ikke at tillate gjenutførsel fra Norge av likører og vine over 14° alkoholstyrke, som kommer fra Spanien og tidligere nævnt her.
- 4) At den norske regjering saasnant denne overenskomst trær i kraft skal overta alle de spanske vine over 14°, som maatte befinde sig tilbakeholdt indtil den 20. mars sisstleden i de norske toldboder til markedsprisene paa den dag, da vinen ankom til nævnte toldboder. Det maa klart forstaaes, at i de likører eller vine av alkoholstyrke over 14° hvis aarlige import den norske regjering forpligter sig til at tillate, skal ikke være indbefattet de spanske likører eller vine, som den 20. mars befandt sig i Norge."

Dette er altsaa utenom de 500 000 liter.

- "5) Den norske regjering skal tillate indførselen av de tidligere nævnte alkoholholdige drikke selv om de ikke maatte være ledsaget av analysecertifikater, naar de blot maatte være indlastet inden 15 dage fra offentliggjørelsen av modus vivendi av d.d.
- 6) Det maa være underforstaat at der ikke skal gjøres nogen vanskeligheter i Norge for indførsel av prøver det være sig for repræsentanter eller handlende som reiser for spanske huse, det være sig under de samme betingelser som gjælder for handlende og lokale agenter for disse spanske huse, og at sende av de spanske producenter eller handlende til nævnte repræsentanter, handlende eller lokalagenter." Dette er litt uklart. Saa er der en artikkel 7, som gjengives saaledes: "Monopolet kan kun sikre sig rimelig handelsfortjeneste."

Artikkel VI. "Med hensyn til anvendelsen av art. 2 og 3 skal denne forstaaes derhen, at ingen hindring skal kunne reises i Norge mot import av de nødvendige prøver, det være sig tilhørende repræsentanter eller handlende, som reiser for regning av spanske huse" - - det er nok den samme, som ved en skrivefeil gaar igjen to gange; enten feilen er i den spanske note eller det er feil fra departementets side, tør jeg ikke svare paa.

Det er indholdet av det spanske forslag. Det avviker i flere henseender fra den ordning, som er truffet med Frankrike. Jeg har notert enkelte av de punkter. Jeg understreker her, at den kontingent av vin over 14°, som i tilfælde skal tillates indført fra Spanien, andrar til 500000 liter. Vi har efter konferance med socialdepartementet og paa grundlag av beregninger og opstillinger derfra tilbutt os at motta 150000 liter, hvorav dog 80000 liter er malaga, som er en hetvinstype, men hvis styrkegrad praktisk talt altid ligger under 14°.

Trækker vi det fra, skulde der paa vine av styrke over 14° bli et kvantum tilbake av 70000 liter, og forsaavidt skulde der være en differance av 430000 liter mellem vore beregninger og de spanske krav. Vi skal videre forpligtes til at opta al spansk vin over 14°, som ligger paa toldbod, i transit eller paa frilager her hjemme. Vi har endnu ikke faat helt sikre opgaver over det. Jeg anslaaer for mit vedkommende kvantumet til at være mellom 100000 og 150000 liter. Vi skal videre, som det vil sees, ialfald foreløbig binde vore toldsatser paa vin til de lave satser, som nu har gjældt i de sidste 15 aar. Vi sikres til gjengjæld fra spansk side minimumsbehandling med hensyn til klipfisk, og den sats er for tiden 24 pesetas, det er den toldavgift, som vi sikres, saa længe den spanske avtale maatte bestaa. Der er imidlertid her en uoverensstemmelse i forholdet, som maaske mere er av teoretisk end av praktisk art, idet vi skal ubetinget tilsi den spanske stat mestbegunstigelse i fortoldningen av deres vine, mens Spanien ikke tilsiger os det samme, forsaavidt klipfisktolden angaar. Hvorvidt der er nogen rimelighet for, at de kan i avtale med andre stater sætte tolden under den nu gjældende, 24 pesetas, tør jeg ikke uttale mig bestemt om. Det er en teoretisk mulighed, som kanskje ikke har særlig praktisk betydning.

Jeg henleder videre opmerksomheten paa de bestemmelser angaaende monopolordningen, som jeg understreket, da jeg refererte den spanske traktat. De avviker, som man vil se, i væsentlig grad fra de tilsvarende bestemmelser i den franske. Og saa er det den bestemmelse, at Spanien forlanger, at deres vine skal behandles paa samme maate som norsk øl av en styrke over 2 1/4 grad, mens franskmændene der har sat sin tilsvarende bestemmelse til 4,75. Det er et spørsmaal, som er litt uklart for os i departementet, men vi oppfatter den spanske note saaledes, at det kvantum av 500000 liter, som de ønsker indført, skal opgives til salg; det skal bydes frem til frit salg indenfor den ramme, som der er optrukket. Hvorvidt den forstaaelse er rigtig, det tør jeg ikke med bestemthet si, men det er ialfald den, som ligger nærmest efter ordene. Der er videre med hensyn til certifikater og beviser for vinens egthet og hygieniske beskaffenhet nogen uoverensstemmelse mellem den spanske og den franske traktat.

Minister Wedel uttaler i sine telegrammer til os, at forsaavidt man vil undgaa toldkrig, maa han paa det mest indtrængende anbefale, at vi gaar med paa den avtale, som jeg her i store træk har skitsert. Han mener, at det er Spaniens sidste ord i saken, og han henstiller indtrængende, forsaavidt man vil undgaa toldkrig, at man aksepterer denne avtale. Hvorvidt nu dette er Spaniens sidste ord i saken, det mener vi i regjeringen faar da staa sin prøve. Vi mener, at forhandlingerne ikke maa avbrytes her, men fortsatte videre. Minister Wedel er, som jeg sa, nu i Portugal, og naar hans rapporter derfra foreligger, og vi faar større oversigt over situationen, saa skal saken paany bli forelagt Stortinget. Jeg vil henstille, om ikke dette jeg her har sagt kunde bli oppfattet som en meddelelse til Stortinget, og at diskussionen

kunde utstaa til et senere tidspunkt, naar rapporterne eventuelt maatte foreligge.

Præsidenten: Præsidenten skulde anse den fremgangsmaate, som utenriksministeren antydet, for at være den mest fornuftige. Den diskussion, som kan opstaa av dette, vil vel i grunden ikke være særlig hensigtssvarende, før man har fuld besked, og korrespondancen med minister Wedel fortsætter jo i Utenriksdepartementet. Præsidenten vil efter dette henstille, at saken idag ikke debatteres. Jeg skal forhøre, om nogen forlanger ordet.

Larsen: Jeg vil bare spørre utenriksministeren, hvor længe minister Wedels ophold i Portugal vil vare, og om vi kan vente, at disse underhandlinger, som nu er paabegyndt i Madrid, kan fortsættes saaledes, at man ialfald kan tænke sig, at de kan bli avsluttet inden en nogenlunde overskuelig fremtid.

Utenriksminister Michelet: Det spørsmål, som hr. Larsen der har stillet, er det selvfølgelig meget vanskelig for mig at svare paa. Jeg forstaar dog godt den betydning, som ligger i hr. Larsens spørsmål. Minister Wedel har i et telegram, som vi mottok igaar, antydet, at det var hans agt at bli i Portugal til den 18de mai. Vi har svaret efter konferance med delegationen med en indtrængende appel til ham om, at han maatte selvfølgelig gi sig den tid, som forholdene nødvendiggjorde dernede.

Præsidenten: Hr. Tønder har bedt om at faa rette et spørsmål til utenriksministeren.

Tønder: Foruten underhandlingerne med Frankrige, Spanien og Portugal om handelstraktater mellom disse land og Norge føres der ogsaa underhandlinger med en fjerde magt om en handelsforbindelse med Norge, nemlig med Rusland. Jeg legger merke til, at utenriksministeren gir os meddelelser ret som det er angaaende gangen i forhandlingerne med Frankrige, Spanien og Portugal; men vi faar aldrig nogen meddelelse om, hvordan det gaar med underhandlingerne med Rusland. Jeg vil derfor henstille til utenriksministeren enten nu eller i den nærmeste fremtid at gi os nogen opplysninger om, hvordan det gaar med de underhandlinger, da ogsaa den overenskomst er av den allerstørste betydning for Norge.

Utenriksminister Michelet: Som forsamlingen vil vite, er det handelsministeren, som er den, der fører eller er sjælen i forhandlingerne med den russiske stat; det er ikke mig. Der har ikke tidligere været uttalt noget ønske fra denne forsamlings side om at bli holdt à jour med de forhandlingers gang. Jeg skal overbringe den forespørsel, som hr. Tønder har fremført, til min kollega hr. Gert Meyer Bruun.

Buen: Heller ikke jeg vil reise nogen diskussion nu selvfølgelig om det foreliggende spørsmål; men efter det

referat, som den ærede utenriksminister har git av forhandlingerne, og den fremstilling, som han har git av Wedels mening om saken, vil jeg ikke undlate at henstille til regjeringen at veie det spørsmaal og eventuelt forelægge for Stortinget den eventualitet, som vi bør se i øinene, at vi ikke i den nærmeste fremtid kommer til at insistere paa nogen traktat med Spanien og Portugal. Jeg tror, at man bør ha den eventualitet for øie nu straks; for efter det, som er referert, høres det jo slik ut, at hvis vi skulde gaa ind paa det eller noget tilnærmelsesvis av den art, saa kan vi likesaa godt subbe den norske grundlov i sjøen med engang.

Castberg: Jeg vil slutte mig til den henstillen, idet jeg vil tilføie til utenriksministerens meddelelse, at traktatdelegationen har hat anledning til sammen med utenriksministeren at konferere om det foreliggende, og samtlig var - ogsaa utenriksministeren selv - av den opfatning, at dette ikke var akseptabelt. Jeg vil heller ikke ta op nogen debat idag, hvis der ikke gives foranledning til det; men jeg vil føie til den bemerkning, at slik som saken ligger an nu, saa forekommer det mig at bli mere og mere presserende, at man nu endelig gaar til behandling av de lovforslag, som foreligger, og som i ett og alt stemmer med det mandat, som Stortinget i sin tid har git.

Larsen: Efter det svar, som utenriksministeren gav, forutsætter jeg, at denne sak kommer op i den nærmeste fremtid. Det er selvfølgelig, at en saadan henstilling, som baade hr. Buen og hr. Castberg rettet til regjeringen, hverken kan bli tat under overveielse eller behandling foreløbig, før vi faar endelige meddelelser til Stortinget om, hvorledes sakerne ligger. Situationen er saa prekær for øieblikket, at en visshet bør man snart faa.

Tønder: Efter utenriksministerens svar paa mit spørsmaal gaar jeg ut fra, at Stortinget i den nærmeste fremtid ogsaa blir orientert angaaende underhandlingernes gang med Rusland.

Utenriksminister Michelet: Denne uttalelse skal ogsaa bli forelagt for handelsministeren.

O.C. Müller: I anledning av de bemerkninger, som er faldt fra forskjellige hold, finder jeg grund til at si i hvert fald saa meget idag, at vi har faat konstatert det, som vi frygtet, at betingelserne er blit værre og værre, des længer vi har ventet. Jeg beklager, at dette er kommet i den stilling. Jeg skal ikke indlate mig paa nogen polemik i sin almindelighet; men jeg antar, at det staar os alle klart, at dette er et langt lærred at bleke, og at det vil vare længe, før vi kan se at resultatet av de forhandlinger, som paagaar, enten i negativ eller i positiv retning - i hvert fald i positiv retning. Jeg vil da henstille, at regjeringen paa grund av de vanskelige forhold, som fiskerierne kommer i - særlig hvis Portugal skulde komme med i den samme aktion, som Spanien er inde paa, - optar til utredning det forslag, som er fremsat om eksportpræmier, og

som hviler, slik at regjeringen tar standpunkt til det, at det kommer i betragtning. Jeg vil henwise til, at Frankrike, som ogsaa er i handelskrig med Spanien, har indført eksportpræmier paa eksport av Newfoundlandfisk til Spanien, saa vi staar i saa fald ikke alene med disse. Jeg finder grund til at trække dette frem, idet jeg, selv om jeg ikke idag vil ta standpunkt til saken, i hvert fald vil si, at det er overmaade ønskelig, at det spørsmål snarest mulig blir utredet, saa vi kan faa se det i forbindelse med det standpunkt, som man tilslut maa ta.

Gunnar Knudsen: Jeg er ogsaa av den mening, at vi maa gjøre os fortrolig med tanken om en toldkrig med Spanien - at den skal bli av nogen særdeles lang varighet, har jeg ikke synderlig tro paa, men at vi maa gjøre os fortrolig med en saadan situation, ser det ut til nu, at der ikke kan være synderlig tvil om. Jeg skal heller ikke, da man nødvendig vil ta op diskussion om dette spørsmål nu idag, komme ind paa detaljer. Men jeg vil ogsaa rette den samme henstillen, som er rettet fra andre talere, til regjeringen, at den tar dette spørsmål under overveielse straks, baade med hensyn til hvorledes man skal ta denne toldkrig - de toldsatser, vi har, er visselig for smaa - og med hensyn til spørsmålet om eksportpræmier (det hvilende forslag). Jeg tror, at disse ting bør man likesaa godt se like i øinene med engang. De vilkaar, som nu er stillet fra spansk side, er jo ret og slet som de man nu i disse dage ser seierherrer presentere for overvundne. De smaker ialfald sterkt av det. Jeg kan neppe tænke mig, at der vil være en eneste stemme her i denne sal for at gaa med paa de spanske vilkaar. Under de omstændigheter kan vi vist ikke gaa ut fra, at der blir lempet saapas paa vilkaarene ved fortsatte forhandlinger, at vi kan faa nogen overenskomst istand, og da er det likesaa godt at ta situationen og se den like ut i øinene. Jeg forutsætter, at der senere blir adgang til at diskutere nærmere disse spørsmål.

Præsidenten: Det er ogsaa præsidentens forutsætning, og debatten erklæres derfor avsluttet. Intet av det, som er debattert her eller meddelt her, foreslaas offentliggjort.

Utenriksminister Michelet: Jeg tillot mig at henstille til præsidenten at fremkomme med en bemerkning, men han syntes det var riktigst, at jeg fremkom med den selv. Det var en indtrængende henstillen til herrerne om, at de ikke omtaler til nogen de meddelelser, som her har været git. Jeg vilde anse det overmaade uheldig, om der skulde komme noget avisforlydende i nogen form eller paa noget sted angaaende, hvordan saken i øieblikket staar.

Castberg: Vil præsidenten tillate mig bare at komme med en liten tillæggsoplysning. - I telegram fra Wedel av 7de mai sier han uttrykkelig om artikkel 5: "Jeg tillægger, at vi var enig om, at artiklen ikke tok sigte paa ordning med samlag."

Præsidenten oplæste derefter protokollen, uten at den foranlediget nogen bemerkning.

Møte for lukkede dører, Stortinget 11. mai 1921

Møtet hævet kl. 10.40.